

OVERGANGER: BARNEHAGE – BARNESKOLE – UNGDOMSSKOLE – VIDEREGÅENDE SKOLE

PLAN FOR OVERGANG BARNEHAGE SKOLE

Åsnes Kommune

Revidert høsten 2017 64

Innhold

Innledning	
Lokale føringer	
Sentrale føringer	
Barn med behov for spesialpedagogisk oppfølging.	
Hva møter barna på 1. trinn	
Fagområdet livsmestring.....	
Fagområdet kommunikasjon, språk, tekst	
Fagområdet antall, rom og form	
Årshjulet.....	

Innledning

I kunnskapsdepartementets veileder «Fra eldst til yngst – samarbeid og sammenheng mellom barnehage og skole», legges det opptil at kommunen har et overordnet ansvar for å koordinere samarbeidet mellom barnehager og skoler. Kommunen skal legge premissene og kvalitetssikre overgangen, uavhengig om barnet har gått i privat eller kommunal barnehage. Virksomhetslederne har ansvaret for at samarbeidet mellom enhetene fungerer.

Ny Rammeplan for barnehagen (2017, kpt. 6) presiseres viktigheten av en god overgang til skolen. Planen for overgang skal nedfelles i barnehagens årsplan (kpt. 7).

Denne planen som her foreligger er en revidering av tidligere plan. Gruppen som har arbeidet med revideringen har valgt å trekke frem 3 kjernekomponenter som barnehagepersonalet skal ha fokus på i sitt arbeid:

1. Livsmestring

Handler om å finne sin plass i livet og verden. Det er naturlig at man har fokus på disse punktene gjennom hele livet. Foresatte og barnehage-/skolepersonalet har ansvar for å følge opp/veilede.

2. Kommunikasjon, språk og tekst

Et fagområde som barn senere møter som fag i skolen.

3. Antall, rom og form

Et fagområde som barn senere møter som fag i skolen.

Samtidig presiseres at man ikke skal «glemme» innholdet i de øvrige fagområdene;

- Kropp, bevegelse, mat og helse
- Kunst, kultur og kreativitet
- Natur, miljø og teknologi
- Etikk, religion og filosofi
- Nærmiljø og samfunn

Barnehagens innhold skal være allsidig, variert og tilpasset enkeltbarnet og barnegruppen. I barnehagen skal barna få leke og utfolde skaperglede, undring og utforskertrang. Arbeidet med omsorg, danning, lek, læring og sosial kompetanse og kommunikasjon og språk skal ses i

sammenheng og samlet bidra til barns allsidige utvikling. For å lette barnehagens planlegging av et variert og allsidig pedagogisk virksomhet, er barnehagens innhold delt i 7 fagområder som er sentrale for opplevelse, utforskning, læring, trivsel, allsidig utvikling, helse og livsmestring. Fagområdene gjenspeiler områder som har interesse og egenverdi for barn i barnehagealder og skal bidra til å fremme trivsel, allsidig utvikling og helse. Barnehagen skal se fagområdene i sammenheng, og alle fagområdene skal være en gjennomgående del av barnehagens innhold.

Lokale føringer

Kommunestyret vedtok i juni 2011 kommuneplanens samfunnsdel 2010 – 2022. I planen har kommunestyret gjort strategisk valg knyttet til de temaer planstrategien bør omfatte.

Kommunestyret har i planperioden prioritert 5 områder:

- Skole, oppvekst og ungdom
- Kultur (kulturliv og kulturminnevern)
- Arbeidsplasser og næringsutvikling
- Velferd, levekår og folkehelse
- Boligområder, sentrums- og grendeutvikling

Fra høsten 2016 er det gjennomført «Sammen for skolestarterne». To møter der foresatte til barn som skal begynne på skolen kommende høst møtes og plan for overgang barnehage skole gjennomgås. Innholdet henger sammen med opplegget «Skole først» som gjennomføres på 1. trinn.

Sentrale føringer

I Meldt. St 21 (2016 - 2017) *Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen* vises det til at i overgangen fra barnehagen til skolen skal barnet møte en forberedt skole, klar til å bygge videre på det grunnlaget barnehagen har gitt. I Rammeplan for barnehager(2017, kpt. 6) står det følgende: «Barnehagen skal bidra til at barna kan avslutte barnehagetiden på en god måte og møte skolen med nysgjerrighet og tro på egne evner. Barna skal få bli kjent med hva som skjer i skolen og skolefritidsordningen».

Barn med behov for spesialpedagogisk oppfølging.

PPT er en viktig rådgiver i overgang mellom barnehage og skole. I samarbeid med foresatte gjennomføres det samarbeidsmøter mellom barnehage og skole fra januar det året det er skolestart. Ved snakk om omfattende bygningstekniske endringer (rom, lyd- og/eller lysforhold) må skolen få beskjed om dette minst 18 måneder før skal begynne på skolen.

Hva møter barn på 1. trinn?

- Nye rammer; mer struktur på dagene , fastere timeplan
- Større miljø
- Du er minst
- Større krav til det selvstendige
- Mindre tid til valgfrie aktiviteter
- Mindre daglig kontakt enn det man erfarer i barnehagen

Livsmestring

Samarbeid:

- Dele/hjelpe
- Følge regler og beskjeder
- Rekke opp hånda når du har noe du skal si
- Kunne ta fellesbeskjeder når de blir gitt en om gangen

Selvhevdelse:

- Be om hjelp/si meningen sin
- Presentere seg selv/snakke positivt om deg selv
- Si meningen sin
- Øve på å reagere selvstendig på andre sine handlemåter/motstå press
- Våge å ta ordet i gruppesamlinger på eget initiativ
- Ta kontakt med en voksen dersom noen plager eller mobber
- Spørre om å få være med i leken
- Si noe fint til andre
- Snakke positivt om deg selv

Selvkontroll:

- Vente på tur uten å oppføre seg uakseptabelt
- Inngå kompromiss
- Impulskontroll/kontroll over følelser/velge gode løsninger
- Selvstendig reaksjon
- Impulskontroll
- Akseptere at andre er annerledes
- Kunne avbryte høflig dersom nødvendig
- Samarbeid uten å dominere

Empati:

- Se ting fra andres synsvinkel
- Vite forskjell på de ulike følelsene vi har
- Høre etter på det andre har å fortelle
- «Gjøre mot andre som du vil at andre skal gjøre mot deg»
- Vise at du setter pris på når noen gjør eller sier noe fint til deg
- Vise at du bryr deg når noen er lei seg
- Sette pris på når andre lykkes

Selvstendighet:

- Være selvstendig på toalettet
- Vaske hender etter toalettbesøk og før måltid
- Kle på seg selv/holde orden på egne klær og garderobe plassen sin

Fagområdet kommunikasjon, språk, tekst – barnehagen skal bidra til at barna:

- uttrykker sine følelser, tanker, meninger og erfaringer på ulike måter
- bruker språk til å skape relasjoner, delta i lek og som redskap til å løse konflikter
- videreutvikler sin begrepsforståelse og bruker et variert ordforråd
- leker, improviserer og eksperimenterer med rim, rytme, lyder og ord
- måter et mangfold av eventyr, fortellinger, sagn og uttrykksformer
- opplever spenning og glede ved høytlesing, fortelling, sang og samtale
- utforsker og gjør seg erfaringer med ulike skriftspråksuttrykk, som lekkeskrift, tegning og bokstaver, gjennom lese- og skriveaktiviteter

Personalet skal:

- skape et variert språkmiljø der barna får mulighet til å oppleve glede ved bruk av språk og kommunisere med andre
- synliggjøre språklig og kulturelt mangfold, støtte barnas kulturelle uttrykk og identiteter og fremme mangfold i kommunikasjon, språk og andre uttrykksformer

- invitere til ulike typer samtaler der barna får anledning til å fortelle, undre seg, reflektere og stille spørsmål
- oppmuntre barna til å fabulere og leke med språk, lyd, rim og rytme
- støtte barnas lek med og utforsking av skriftspråket

Arbeidsmåter/forslag til metodiske opplegg:

- dele barna inn i mindre grupper slik at alle blir sett og hørt
- barn og voksne stiller spørsmål til det blir sagt/fortalt og gi barna gode forklaringer på det de spør etter
- snakkepakken/språksprell/høytlesing/rim, regler og ellinger
- billedbøker, billedlotto, bevegelsessanger, Kims lek og rollelek
- litteratur som tilbys må være variert og rikholdig, og være tilgjengelig for barna (bl.a. tekster fra ulike kulturer)
- veilede barnet i reelle situasjoner
- sette ord på hvilke følelser som oppleves og hva barnet ønsker for seg selv og andre
- trene opp barnas evne til empati og medfølelse gjennom samtaler og veiledning av barn i ulike situasjoner
- la barna fortelle egne historier/gjenfortelle/forklare og fortelle ferdig
- fortelle fra egne tegninger
- bruke drama og rollespill
- tankekart
- la barna få erfaring med lese- og skriveretning
- bli muntlig kjent med bokstaver og lyder/skille mellom bokstavnavn og bokstavlyd
- legge til rette for tekstskaping/skrive ned barnas historier
- lese skilt, vareemballasje, boktitler og lignende
- lekebokstaver tilgjengelig i ulike materiale

Fagområdet antall, rom og form – barnehagen skal bidra til at barna:

- oppdager og undrer seg over matematiske sammenhenger
- utvikler forståelse for grunnleggende matematiske begreper
- leker og eksperimenterer med tall, mengde og telling og får erfaring med ulike måter å uttrykke dette på
- erfarer størrelser i sine omgivelser og sammenligner disse
- bruker kroppen og sansene for å utvikle romforståelse
- undersøker og gjenkjenner egenskaper ved former og sorterer dem på forskjellige måter
- undersøker og får erfaring med løsning av matematiske problemer og opplever matematikk glede

Personalet skal:

- bruke matematiske begreper reflektert og aktivt i hverdagen
- bruke bøker, spill, musikk, digitale verktøy, naturmaterialer, leker og utstyr for å inspirere barna til matematisk tenkning
- styrke barnas nysgjerrighet, matematikkglede og interesse for matematiske sammenhenger med utgangspunkt i barnas uttrykksformer
- legge til rette for matematiske erfaringer gjennom å berike barnas lek og hverdag med matematiske ideer og utdypende samtaler
- stimulere og støtte barnas evne og utholdenhet i problemløsning

Arbeidsmåter/forslag til metodiske opplegg:

- ha fokus på følgende førmatematiske begreper: foran/bak/i midten, under/over/på, alle/noen/ingen, flere enn/færre enn/like mange, i dag/i morgen/i går, sirkel/firkant/trekant, først/ sist, ned/opp, innenfor/ utenfor, forlengs/baklengs/fram/ tilbake, mange/få, stor/liten, tung/lett
- samle, sortere, ordne og sammenligne/gjør ting i rekkefølge, lage grupperinger/klassifisering, lage søylediagram over f.eks antall og målinger
- digitale verktøy
- rollelek (leke butikk, lage og bruke penger)
- sanger, rim og regler, bevegelsesleker
- orienteringsleker: bildeorientering og nærkart
- arbeide med årstider, måneder og ukedager

Til slutt legger vi med et årshjul, som viser tidsfrister i arbeidet overgang barnehage skole. Årshjulet kan utvides etter hvert.

1. Oktober/november: 2 møter i regi av barnehagen: «Sammen om skolestarterne». Med blant annet informasjon om plan for overgang barnehage skole og skolestart. Barnehagestyrer har ansvaret.
  2. Elektronisk brev om innskriving i skolen til foresatte. Rektor har ansvaret.
  3. Innskriving i skolen. Foresatte/rektor har ansvaret.
  4. Mars: Informasjonsmøte om skolestart. Skolen har ansvaret. Pedagogisk leder ved barnehagen deltar.
  5. April/mai: Overgangssamtale. Skolen har ansvaret.
  6. Mai: Skolen besøker barnehagen. Skolen har ansvaret for å gjøre avtaler.
  7. Juni: Besøksdag på skolen. Skolen har ansvaret. Barnehagebarna får møte fadderne sine.
- Juni: Besøksdag på SFO. SFO ansatte har ansvaret.

Viktig å tenke **individuelle tilrettelegginger** i forhold til antall besøksdager etc.

OVERGANG BARNESKOLE – UNGDOMSSKOLE

I Åsnes kommune er vi opptatt av å få gode og trygge overganger mellom de ulike utdanningsinstitusjonene. Det er derfor utarbeidet egne overgangsrutiner.

Overgang fra barneskole til ungdomsskole

Det siste halve året på barneskolen er det tett dialog mellom aktører på barneskolene og ungdomsskolen. Blant annet utveksles informasjon innad i skolehelsetjenesten.

Helsesøster ved ungdomsskolen har kartleggingssamtaler med alle 8.klasseelevne tidlig på høsten etter skolestart. Hun er med på foreldremøte på høsten for å informere nye ungdomsskoleforesatte om skolehelsetjenesten sine tilbud.

Ungdomsskolens koordinator for spesialundervisning har sammen med PPT overgangsmøter med alle foresatte til elever med spesialundervisning. Sammen sørger de for at undervisningsopplegg som har fungert videreføres.

Rektor og rådgiver på ungdomsskolen gjennomfører to foreldremøter i løpet av våren der informasjon om ungdomsskolen gis til hjemmene. Her legges det vekt på regler, rutiner og nye fag man møter på ungdomsskolen. Møtene finner sted i april og i juni. På møtet i juni presenteres klassene og deres nye kontaktlærere fra ungdomsskolen.

Ungdomsskolens sosiallærer er rundt på alle barneskolene og snakker med kontaktlærere om alle elevene, spesielt de som kan ha vansker i forhold til psykososiale forhold. Ungdomsskolen må så tidlig som mulig få oversikt over hvilke sosiale utfordringer man må ta hensyn til og tilrettelegge for. Sosiallærer snakker også med kontaktlærerne om sammensetting av de nye 8. klasser. Dette for å kunne oppnå så gode læringsfellesskap som mulig. Sosiallærer møter samtidig alle elevene der de får mye av den samme informasjonen som foresatte får av rektor og rådgiver. Sosiallærer er med på foreldremøtet som gjennomføres ved oppstart på høsten.

Ved oppstart på ungdomsskolen settes det sammen helt nye klasser med elever fra flere skoler. Det er koordinator for spesialundervisning og sosiallærer som har ansvaret for dette i samarbeid med inspektør på ungdomstrinnet. På bakgrunn av informasjon de har skaffet seg setter de opp forslag til sammensetning av klasser. Disse blir gjennomgått og godkjent av kontaktlærere på barnetrinn, PPT og ungdomsskolens rektor før de blir offentliggjort på Hammersborg for alle elevene. Etter at klassene er satt sammen skal det svært mye til for at det gjøres endringer i sammensetningen, i alle fall ikke før man har gjort forsøk med hvordan dette fungerer. Erfaring fra tidligere år viser at den grundige jobben som er gjort i forkant gir gode klasser, og ingen ønsker å bytte i etterkant etter at man er i gang.

Elevene på barneskolene har en dag med omvisning med lunsj på ungdomsskolen. Her kommer de klassevis for å bli litt kjent med det store og nye bygget samtidig som de får mer informasjon om ungdomstrinnet. De er også inne i en ordinær klasse for å få et innblikk i ungdomsskoleundervisning.

En spennende og viktig dag for elevene fra 7.trinn er dagen i mai hvor alle møtes på skogshusværet Hammersborg. Her blir de nye klassene kunngjort for elevene og de får møte sine nye kontaktlærere. Dagen brukes til å bli kjent, skape relasjoner og trygghet og gode utgangspunkt for aktive læringsmiljøer.

Alle disse møtene og aktivitetene er satt sammen slik at overgangen fra barnetrinn til ungdomsskole skal skje så smidig som mulig. Ungdomsskolen ønsker å være best mulig forberedt i forhold til å utvikle den enkelte elevs evner og forutsetninger på en best mulig måte!

OVERGANG UNGDOMSSKOLE - VIDEREGÅENDE SKOLE

Ved overgangen til videregående skole er det rådgivingstjenesten som spiller hovedrollen med rådgiver på ungdomsskolen i førersetet.

Gjennom tre år på ungdomsskolen har elevene et fag som heter Utdanningsvalg med 113 klokketimer over tre år, hos oss 152 undervisningstimer a 45 minutter. Her har man et fokus på hva man vil bli og hvilke muligheter som finnes, både i forhold til yrker og utdanningsretninger. Målet med faget er å forberede elevene på valget de skal ta 1. mars i 10. klasse, og redusere omvalg og drop-out i videregående skole. Ungdomsskolen har utarbeidet en lokal læreplan med årsplan for alle tre trinnene som skal sikre at den sentrale læreplanen blir fulgt. Opplegget gjennom de tre årene innbefatter blant annet informasjon om utdanning og yrker gjennom undervisning, oppgaver, skolebesøk, besøk på yrkes- og utdanningsmesse, bedriftsbesøk, jobbskygging, arbeidsuke, praktisk prosjektarbeid med utdanningsprogram i fokus, utprøving av utdanningsprogram (hospitering) og flere foreldremøter hvor foresatte informeres om det som skjer.

Rutiner på 10. trinn for alle elever

- Undervisning i klassen om videregående skole, utdanning og yrker
- Hospitering på to ønskede utdanningsprogram
- Besøk på utdannings- og yrkesmesse i regi av Solør videregående skole
- Besøk av blant annet forsvaret med informasjon om utdanningsmuligheter
- Besøk av ulike studieretninger som presenterer seg
- To timer gruppeveiledning ved rådgiver for alle elever
- Individuell veiledning etter behov for den enkelte
- Minimum to utviklingssamtaler med kontaktlærer og foresatte der overgangen til videregående skole er ett av flere temaer
- Foreldremøter med overgangen som hovedtema i september og januar
- Muligheten for telefonkontakt med rådgiver og rektor om overgangen for foreldre og elever

Elever med særskilte behov

Det er skolens spesialpedagogiske koordinator som sammen med rektor har ansvar for elever som søker om å bli tatt inn på individuelt grunnlag og/eller har spesialpedagogiske behov. Koordinator er med i hele prosessen fram til innsøking er gjennomført. Der sosiallærer har hatt tett oppfølging av enkeltelever er det naturlig at denne personen også trekkes inn.

For elever med ekstra store behov inviteres videregående skole med på samarbeidsmøte siste halvår av 9. klasse. Her gis det opplysninger om opplegget eleven har nå og hvordan grunnskolen og foresatte mener man kan få en best mulig overgang. Innen 1. oktober i 10. klasse sender spesialpedagogisk koordinator inn elevopplysninger på elever med særskilte behov etter forskrift til opplæringslovens §§ 6-15, 6-17, 6-18 og 6-22.

Det gjennomføres overgangsmøte med PPT, elev og foresatte innen 1. desember i 10. klasse. I særskilte tilfeller inviteres også videregående med på dette møtet. På dette møtet avtales hvorvidt det er behov for flere møter. Er det behov for flere møter må dette skje i januar for søkere på individuelt grunnlag og i februar for ordinære søkere.

Søknadene for disse to elevgruppene ledsages av nødvendige skjemaer og uttalelser. Her vektlegges overgangsskjema. Kontaktlærer har ansvar for at dette fylles ut på utviklingssamtaler våren i 10. klasse.

Elever med ekstra spesielle behov skal ha tilbud om besøk på sin nye skole for å bli kjent med denne våren i 10. klasse. Det er grunnskolen, i samarbeid med foresatte, som er ansvarlig for dette.

Overgangsskjema.

Overgangsskjema (erstatte tidl. meldingsskjema) brukes for å informere vgs om ting vedrørende en elev som enten eleven selv, foresatte eller skolen ønsker at vgs skal få kjennskap til.

Unntatt fra dette er elever som søker på individuelt grunnlag. De får dekket sitt behov for å overbringe informasjon gjennom sin søknadsprosess.

Der det er behov skal overgangsskjema fylles ut etter siste utviklingssamtale før søknadsfristen 1. mars. Det skal underskrives av elev, foresatte og skolen. Ansvar for dette påligger kontaktlærer. Skjemaet overleveres spesialpedagogisk koordinator for oversending til inntakskontoret. Egen mal for dette finnes.

Informasjonen som skolen ønsker å bringe til videregående skole gjennom et slikt skjema, skal drøftes i møte med de parter på skolen som kjenner eleven.

Temakveld om det å være ungdomsskoleforelder «Skole først»

Høsten i 8. klasse gjennomføres en temakveld der man setter fokus på det å være forelder for ungdommer. Kurskvelden vektlegger gode og sunne verdier, og hvordan man selv må gå foran som eksempel for sine barn. «Hva ønsker du selv å bli husket for hos dine barn, og hva husker du dine foreldre som?» Dette er ett av spørsmålene møtelederne stiller. Hovedbudskapet i løpet av kvelden er at selv om man nå har ungdommer i hus er det kanskje viktigere enn noen gang at man følger opp skole og hjemmearbeid. Det viktigste er ikke at man bidrar til faglig hjelp, dette er skolens ansvar, men at man bidrar til motivasjon og positive holdninger til skolearbeid og læring.

Skolehelseteam

Skolehelseteam er en samarbeidsarena der foresatte, skolen med ledelse og kontaktlærer, helsesøster, skolelege, PPT og fysioterapeut (ved behov) møtes for å finne felles løsninger for å hjelpe elever som på en eller annen måte sliter. Dette er et lavterskeltilbud for å kartlegge, drøfte og koordinere videre innsats for en bedre hverdag. Saker som berører trivselsmessige og psykososiale forhold i hverdagen er i overfall, men ingen saker er verken for store eller for små for dette forumet. Det tas sikte på å løse sakene på lavest mulig nivå.